

Hälso- och sjukvårdsnämnden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen
Barn kvinnor unga och asyl
Therese Löfqvist

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2025-04-02

HSN 2025-0179

Hälso- och
sjukvårdsnämnden

Yttrande över remiss Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar (SOU 2025:16)

Ärendebeskrivning

Region Stockholm har fått möjlighet att yttra sig över betänkandet Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar (SOU 2025:16). I ärendet redovisas nämndens yttrande.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande
Betänkandet Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar (2025:16)

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar följande:

Hälso- och sjukvårdsnämnden antar hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande över betänkandet Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar (SOU 2025:16) som nämndens yttrande och överlämnar det till justitiedepartementet.

Förvaltningens motivering till förslaget

Region Stockholm har fått möjlighet att yttra sig över betänkandet Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar (SOU 2025:16). Yttrandet redovisas nedan med fokus på de områden som påverkar Region Stockholms uppdrag att tillhandahålla hälso- och sjukvårdsinsatser.

Bakgrund

Personer kan sättas i förvar för att säkerställa att personen kan utvisas eller avvisas, till exempel om det bedöms finnas risk att de kommer hålla sig undan eller på annat sätt försvåra verkställigheten av ut- eller

avvisningsbeslut. Ett annat skäl för att förvarsta någon är för att utreda och fastställa personens identitet. Personer som är förvarstagna är inlåsta på förvaret men kan röra sig fritt inom avdelningen. Det finns sex förvar utspridda i Sverige med totalt 567 platser. En utbyggnad pågår för att nå 1000 platser. Ett av förvaren finns inom Stockholms län, i Märsta, med 172 platser. År 2023 var totalt antal vistelser på förvaren i Sverige 3 178, med en genomsnittlig vistelsetid på 46 dagar.

Sammanfattning av utredningen

Uppsikt

Idag kan personer även ställas under uppsikt istället för att bli förvarstagna. Uppsiktbeslut idag innebär att personer måste anmäla sig vid givna tidpunkter, och kan behöva lämna ifrån sig pass eller identitetshandlingar.

Inriktningen ska vara att uppsikt ska tillämpas i första hand och om det inte bedöms räcka så kan personen tas i förvar. Utredningen föreslår nya uppsiktformer i form av boendeskyldighet, innebärande att personen måste bo på anvisad plats, samt vistelseskyldighet, innebärande att personen inte får lämna ett geografiskt område t.ex. en kommun. Förslag finns att vistelseskyldigheten ska kontrolleras via elektronisk övervakning via fotboja, sk förstärkt uppsikt, som kan larma om personen lämnar området. Barn kan i undantagsfall ställas under uppsikt. Det finns inga maxgränser på uppsiktstider idag och föreslås fortsätta så. Undantag är barn där det föreslås en tidsgräns på max tre månader för förstärkt uppsikt och sen ytterligare max tre månader. Längre tid föreslås för barn i säkerhetsärenden. Omprövning av beslut om uppsikt ska göras var sjätte månad som idag. För förstärkt uppsikt föreslås omprövning var tredje månad, och för barn en gång i månaden.

Förvar

För vuxna som ska utvisas till tredje land föreslås maxgränsen förlängas till 18 månader (samma som EU-rätten) från max tolv månader idag (längre om brott). För avlägsnande av vuxna till ett EES-land föreslås en tidsgräns om max högst tolv månader. För förvarstagna personer som söker asyl föreslås max tolv månader. För vuxna i säkerhetsärenden föreslås max 24 månader, och för brottsutvisade vuxna föreslås inga tidsgränser på samma sätt som idag.

Maxtid för förvar av barn föreslås vara max sex dygn, och vid särskilda skäl ytterligare sex dygn, vilket är längre än de tre +tre dagar som gäller idag. Barn i säkerhetsärende och brottsutvisade barn föreslås ha längre tidsgränser.

Tydligare krav föreslås på obligatorisk omprövning av besluten. För flertalet försvarsbeslut föreslås att de ska prövas på nytt efter två månader. Om det inte längre finns skäl för förvar måste beslutet upphävas.

Utredningen föreslår att en proportionalitetsregel införs i utlänningslagen, och tydliggörande att förvar ska pågå så kort tid som möjligt.

Ny säkerhetsavdelning på förvaren

Utredningen föreslår att färre förvarstagna ska placeras på externa platser t.ex. häkten, och att säkerhetsavdelningar istället ska inrättas på förvaren. Många av externplaceringarna är av transporttekniska skäl då förvar saknas på den aktuella orten.

Övriga förslag

Utredningen föreslår även att rätten till offentligt biträde stärks, särskilt för barn, och att möjlighet till permission vid särskilt ömmande skäl införs.

Utredningen föreslår att Migrationsverkets personal får sätta fängsel på förvarstagna i vissa situationer, och att en läkarundersökning då ska genomföras motsvarande den för förvarstagna som placeras i avskiljning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Ett delbetänkande lämnades 2024 om Förbättrad ordning och säkerhet vid förvar SOU 2024:5. I utredningen finns bland annat förslag på att Migrationsverket ska kunna förordna väktare för att utföra transporter och bevakning av förvarstagna. Utredningen föreslår att lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2025. Regeringen kommer lägga fram en proposition och lagrådsremiss under våren 2025.

Region Stockholms kommentarer på utredningens förslag

Förlängd maxtid på förvar

Utredningen föreslår att maxtiden för att förvarta en person förlängs för vissa grupper, vilket kan innebära större risk för psykisk ohälsa hos den förvarstagne och därmed ökat behov av hälso- och sjukvård och påverkan på regionens resurser.

Vård på förvaret

I dagsläget finns ingen skyldighet för regionen att tillhandahålla vård på förvaret. Förvarstagna är välkomna att söka vård på aktuell vårdinrättning i regionen vid behov precis som alla andra boende i

regionen. Stockholm har dock valt att erbjuda viss vård på förvaret för att underlätta för sjukvården, men även för de förvarstagna och för Migrationsverket. Det har emellertid funnits svårigheter att rekrytera sjukvårdspersonal till att arbeta i denna miljö. Vård förlagd på förvaret förutsätter också att ändamålsenliga lokaler finns tillgängliga, vilket behöver beaktas vid en eventuell flytt eller utbyggnad. Regionen delar utredningens bedömning att det inte bör regleras huruvida sjukvård ska tillhandahållas i förvarets lokaler eller i vilken omfattning, eftersom detta skulle begränsa regionens möjligheter att prioritera sina resurser baserat på aktuella behov.

Vård utanför förvaret

En stor del av regionens hälso- och sjukvård är inte möjlig eller lämplig att utföra i förvarets lokaler. Utredningen nämner svårigheter, tex fördröjning, vid transport till vårdinrättningar utanför förvaret. Region Stockholm anser att det är Migrationsverkets och Kriminalvårdens ansvar att lösa transportfrågan så att det inte påverkar vare sig de förvarstagna eller regionens hälso- och sjukvård på ett negativt sätt.

Integritet och vårdsökande

Att vara förvarstagen innebär en begränsning i hur personerna självständigt kan söka vård då Migrationsverkets personal nästan alltid behöver involveras, vilket innebär en inskränkning i de förvarstagnas integritet. När förvarstagna besöker en vårdmottagning krävs extra åtgärder från vårdens sida, tex är det inte alltid lämpligt att de förvarstagna väntar i vanliga väntrum pga medföljande vakter och frihetsberövningen. Om införande av förstärkt uppsikt används istället för förvar innebär det att personerna kan söka vård på egen hand, vilket är positivt både utifrån ett integritetsperspektiv men även för att det kräver mindre anpassning för vårdmottagningen jämfört med förvarstagna. Att vara under uppsikt innebär troligtvis mindre psykisk påfrestning än att vara på förvaret, vilket kan medföra minskat behov av vård.

Personer under uppsikt

Personer under uppsikt och förstärkt uppsikt behöver kunna visa dokumentation när de besöker hälso- och sjukvård som styrker deras rätt till subventionerad vård. Hur detta ska hanteras är otydligt. Avsaknad av sådana dokument kan försvåra för regionen att tillhandahålla vård och leda till ökad administration.

Läkarbedömning vid avskiljande och fängsel

Förvarstagna kan sättas i avskildhet om de anses utgöra en allvarlig fara för sig själva eller andra, och ska då få en läkarundersökning så snart som möjligt enligt Utlänningslagen. Utredningen föreslår vidare att Migrationsverkets personal ska få förlägga förvarstagna med fängsel och att en läkarbedömning ska göras även i dessa fall. Dessa bedömningar faller på regionens hälso- och sjukvårdspersonal, vilket innebär både etiskt svåra situationer (tex patienter under stor psykologisk stress som inte vill bli undersökta), och praktiska svårigheter t.ex. att med kort varsel tillgängliggöra en läkare för besök på förvaret. Det är oklart hur detta ska genomföras på bästa sätt.

Samverkan

Utredningen föreslår att Migrationsverket ska samverka med regionerna i planering och utveckling av hur hälso- och sjukvård ska bedrivas. Regionen instämmer i detta förslag och ser det som en viktig förutsättning för att kunna tillhandahålla vård till förvarstagna på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Om säkerhetsavdelningar införs på förvaren enligt utredningens förslag kan detta kräva särskild hantering och organisation av sjukvård för de förvarstagna på dessa avdelningar. Detta behöver planeras för i nära dialog mellan regionen och Migrationsverket.

Hälsoundersökningar

Utredningen lyfter fram att alla förvarstagna ska erbjudas en hälsoundersökning. Enligt regelverket ska erbjudandet ges om det inte är uppenbart obehövligt, och ska ske så snart det är möjligt. Att genomföra en fullständig hälsoundersökning av personer som kommer utvisas eller avvisas inom en närtid innebär en risk att man hittar sjukdomar som man inte hinner åtgärda eller behandla innan utresan. Det kan vara psykiskt påfrestande för patienten att få dessa besked, i en redan stressad situation, i synnerhet om man inte kommer kunna få tillgång till behandling i mottagarlandet. Patienterna kan också ha hunnit resa ut innan provsvar och resultat kommit. Det finns etiska aspekter av att identifiera sjukdomar som man sedan inte kommer kunna behandla och kan försätta sjukvårdspersonal i svåra situationer. Att genomföra hälsoundersökning på alla som skrivs in på förvaret kan innebära undanträngningseffekter för personer som behöver vård då

sjukvårdens resurser är begränsade, framför allt vad gäller personalresurser.

Man bör fundera på om det är ändamålsenligt att rutinmässigt erbjuda alla förvarstagna en fullständig hälsoundersökning eller om det finns andra sätt för att fånga upp viktig information och behov kring de förvarstagnas hälsa och medicinska behov.

Regionen vill poängtera vikten av att hälsoundersökningar och hälsosamtal även fortsättningsvis ska vara frivilligt för de förvarstagna.

Region Stockholm vill påtala att den ersättning som Migrationsverket betalar för hälsoundersökningar är för låg och täcker inte regionens kostnader. Vårdgivare i region Stockholm får 3100kr för en hälsoundersökning av asylsökande men Migrationsverkets ersättning är enbart 2175 kr.

Om alla förvarstagna ska erbjudas en hälsoundersökning vid ankomst till förvaret behöver även regelverket kring ersättning ändras. Enligt dagens förordning får regionen ingen ersättning från Migrationsverket för hälsoundersökning om den förvarstagne redan gjort en hälsoundersökning tidigare.

Kostnader för regionerna

Region Stockholm delar inte utredningens slutsats att regionerna får adekvat ersättning för tillhandahållande av hälso- och sjukvård åt förvarstagna. Vård till förvarstagna kräver särskilda åtgärder, oavsett om vården tillhandahålls på förvaret eller om den förvarstagne behöver transporteras till en vårdinrättning. Hälso- och sjukvård till förvarstagna kräver därmed mer resurser, både i form av administrativt arbete och själva vården, vilket bör återspeglas i ersättningen för sjukvård till förvarstagna.

Enligt nuvarande regelverk får regionen ingen extra ersättning från Migrationsverket för den vård som tillhandahålls på förvaret eller för de speciella omständigheter som är kopplade till uppdraget, exempelvis betydande administration.

Vårdcentralen som tillhandahåller vård på förvaret i Märsta får en delvis fast ersättning från regionen för att ge stabilitet och kunna bedriva verksamheten. Den fasta ersättningen går inte att söka tillbaka från Migrationsverket, då regelverket är utformat så att ansökan om ersättning för vårdkostnader bara kan göras per individ och vårdbesök. Om antalet

förvarstagna ökar och vårdkontaktarna därmed blir fler, kommer regionen att behöva lägga mer arbete på att söka ersättning för vårdkostnader för dessa patienter.

Ersättningen för hälsoundersökningar täcker inte regionens kostnader som nämnts ovan och ersättningen Migrationsverket betalar ut bör därmed höjas.

Förslaget om förstärkt uppsikt kan leda till att fler personer kommer att få beslut om uppsikt. Det behöver klargöras hur denna grupp kommer hanteras avseende ersättning för vårdkostnader som regionen kan erhålla från Migrationsverket t.ex. om schablonersättning betalas ut likt den för asylsökande eller om regionen får söka ersättning för varje vårdkontakt likt förvarstagna. Regionen påverkas olika beroende på vilken personkrets denna grupp kommer tillhöra.

Överväganden

Överväganden har gjorts huruvida utredningens förslag påverkar regionen vilket har presenterats ovan.

Ekonomiska konsekvenser

De ekonomiska konsekvenserna för regionen av utredningens förslag är svåra att förutse. Generellt innebär hälso- och sjukvård till förvarstagna en särskild hantering vilket kräver mer resurser, och ersättningen från Migrationsverket innehåller ingen extra ersättning för detta.

Utredningens förslag om längre förvarstider och nya former av uppsikt, tillsammans med regeringens planerade utbyggnad av förvarsplatser, kan komma att innebära en ökad belastning på regionens hälso- och sjukvård.

Konsekvenser för patientsäkerhet

Utredningens förslag bedöms inte påverka patientsäkerheten eftersom inga förändringar föreslås avseende rätten till subventionerad vård.

Konsekvenser för jämlik och jämställd vård

Det behöver vara tydligt att personer som fått beslut om uppsikt omfattas av samma regelverk om rätt till hälso- och sjukvård som förvarstagna och att de kan visa dokumentation på detta för vården, för att säkerställa att de får den vård de har rätt till.

Det behöver också säkerställas att förvarstagna får den vård de har rätt till och att tröskeln för att få besöka vården (framför allt utanför förvaret) inte

är högre för denna grupp än andra pga logistiska utmaningar med transport och liknande.

Miljökonsekvenser

Beslutet får oförändrade konsekvenser för miljön.

Administrativa konsekvenser

Vissa av förslagen i utredningen kan innebära ökad administration för regionen.

Anders Ahlsson
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Christoffer Bernsköld
Avdelningschef

Beslutet ska skickas till
Justitiedepartementet
Akten

Godkänd av Anders Ahlsson, 2025-04-02